

Till Utbildningsdepartementet

Kommentar till HSV:s rapport 2010:9R, "Ökad kvalitet i Psykiaterutbildningen"

Riksföreningen PsykiateriCentrum (RPC) är en intresseförening för psykiodynamisk psykiateri och den förening som organiserar flest legitimerade psykiaterer. RPC har för närvarande ca 1200 medlemmar. RPC har tagit del av rapporten och vill lämna följande kommentarer.

Bakgrund

Regeringen gav 090402 HSV uppdraget att utreda psykiaterutbildningen i Sverige och förutsättningarna för att anordna sådan utbildning. Man skulle föreslå hur kvalitet i utbildningen kan säkerställas, undersöka om det finns behov av åtgärder och i så fall föreslå sådana. Sedan angavs de områden som ska utredas. HSV presenterade sin rapport i början av juni.

Rapporten innehåller en del mycket positiva ansatser och det är tydligt att man sökt strama upp och förenkla en för närvarande komplicerad och svåröverblickbar utbildningsgång. Samtidigt har man mot bakgrund av det begränsade utrymme i tid man haft dragit en del långt gående slutsatser som det är svårt att finna grund för i utredningstexten. Det saknas också analys av konsekvenserna av dessa förslag. Dessvärre skulle några av dessa slutsatser och förslag riskera att få konsekvenser av annat slag än man sannolikt avser om de genomförs i sin nuvarande form. Man föreslår i själva verket en ny psykiaterutbildning. Således vill vi kommentera dessa förslag och föreslå att frågan utreds ytterligare.

RPC:s kommentarer

Psykiaterutbildningen en specialistutbildning

HSV föreslår att psykiaterutbildningen skall vara en specialistutbildning som ska bygga på kunskaper från psykologexamen, läkarexamen med specialistkompetens inom psykiatri, specialistsjuksköterskexamen med inriktning mot psykiatri samt socionomexamen. HSV:s förslag utgör ett försök att tydliggöra utbildningsgången till psykiater genom att göra psykiaterutbildning till en specialisering endast möjlig för fyra yrkeskategorier varav tre är vårdyrken. Detta är dock problematiskt av fler skäl. Det första är att det är ett steg i riktning mot att *inte* betrakta psykiaterer som en egen och självständig yrkesgrupp. Det andra är att vår erfarenhet visar att det är mer som föreningar verksamma legitimerade psykiaterer med olika grundutbildningar än det är som skiljer. *Psykiateri som verksamhet* är väsensskild från övrig verksamhet som psykologer, läkare, sjuksköterskor och socionomer som inte är psykiaterer ägnar sig åt. Psykiaterer

utgör idag därför en alldeles egen yrkeskategori där titeln för närvarande är skyddad i lag och vi anser att den bör så förbli.

Psykologisk behandling och psykoterapi

Psykologisk behandling jämföras från en del håll numera med psykoterapi. När det gäller psykodynamisk psykoterapi är detta bedrägligt och förvirrande för såväl potentiella patienter som för blivande studerande. Den psykologiska behandling som självständigt kan utföras efter genomgången psykologutbildning är bred och användbar inom många områden. RPC anser dock att det är etiskt oförsvarbart att som nyutexaminerad psykolog utföra psykodynamisk psykoterapi självständigt utan handledning av legitimerad psykoterapeut. Idag har man först efter påbyggnadsutbildningen till psykoterapeut rätt att kalla sig psykoterapeut och arbeta självständigt som sådan. Vår mening är att det är först efter avlagd psykoterapeutexamen man har tillräckligt gedigna kunskaper och erfarenheter för att kunna bedriva psykodynamisk psykoterapi utan handledning. RPC hävdar således att den nuvarande legitimationen för psykoterapeuter är ett nödvändigt kompetenskrav med tanke på psykoterapiens särart. HSV lägger i sin rapport stor tyngd vid utbildningens akademiska sida. Vi vill lyfta fram att psykoterapeututbildningen är såväl en akademisk som en praktisk utbildning förankrad i ett vetenskapligt förhållningssätt. Studierna har en teoretisk sida men också en praktisk och dessa behöver kontinuerligt integreras. Kunskap om psykoterapi är till stor del erfarenhetsbaserad. Det innebär att det fordras år av träning under kvalificerad handledning för att rätt kalibrera instrumenten. Instrumenten i psykodynamisk psykoterapi inkluderar till avgörande del psykoterapeutens förmåga att dra nytta av sin personlighet, sina erfarenheter och sin teoretiska skolning för att på ett *integrerat* sätt förstå materialet och utifrån det hjälpa sina patienter vidare. Detta kräver en mångårig inlärningsprocess. RPC anser att det vore viktigt att utreda hur regler och intagningskrav till påbyggnadsutbildning kan göras tydligare för såväl utbildningsanordnare som studerande och hur man skulle kunna vidmakthålla denna breda rekryteringsgrund utan att försämra kvalitén.

Avskaffande av fristående basutbildningar

Vidare föreslås i utredningen att de grundläggande utbildningar i psykoterapi (steg 1 utbildning/basutbildning i psykoterapi) som nu ges fristående av flera statliga och enskilda utbildningsinstitutioner och institut ska avvecklas. Att rensa i det som beskrivs som en "djungel" av basutbildningar är naturligtvis en nödvändighet men att därför helt avveckla de fristående utbildningarna som grund för påbyggnadsutbildning i psykoterapi anser RPC är olyckligt av flera skäl. Vi håller med om att antagningskraven till de fristående basutbildningarna bör regleras så att den sökande uppfyller de krav som behövs för att kunna söka vidare till en påbyggnadsutbildning. Vi anser dock att HSVs förslag snävar in bredden av rekryteringen till påbyggnadsutbildningen på ett sätt som är olycklig för sammansättningen av utbildningsgrupper och för utvecklingen av psykoterapeutyrket. Det finns inget vetenskapligt belägg för att de övriga yrkesgrupper som idag efter en godkänd basutbildning har möjlighet att avlägga psykoterapeutexamen skulle vara sämre psykoterapeuter än en psykoterapeut med något av de fyra grundyrkena som föreslås i utredningen. Beprövad erfarenhet visar snarare att psykoterapeuternas olika yrkesbakgrund kan öka möjligheten till förståelsen av olika patienters/klienters problematik. En annan olycklig konsekvens är att basutbildningen funktion som en viktig del i kompetensutvecklingen för många yrkesutövare inom människovårdande områden såsom psykiatri, primärvården, personalhälsovården, skolan, kyrkan försvinner. Det försvårar för dessa yrkesgrupper som behöver och önskar fördjupad kunskap om psykoterapeutiska processer för att vidareutveckla sig i sin yrkesroll. Sådan kunskap kan även vara viktig för att

C:\Users\Magnus\AppData\Local\Microsoft\Windows\Temporary Internet Files\Low\Content.IE5\6YSYIS00\Brev_utb_dep_100622_RPC[1].doc

Postadress
Engelbrektsgatan 35 B
114 32 STOCKHOLM

Telefon
Kansli 08 - 20 15 89
E-post rpc@rpc.nu

Telefax
08 - 20 92 57

Bankgiro
5809-4467

Postgiro
850620-6

Org nr
802005-7132

avgöra när man kan vara till hjälp själv eller när man bör remittera vidare till leg psykoterapeut. Genomförs HSV:s förslag riskeras att dessa gruppers möjlighet till vidareutbildning begränsas till snabbutbildningar som väljs mer utifrån tidsvinst och ekonomi än utifrån kvalitet.

Klinisk praktik

Högskoleverket föreslår också en integrering av den kliniska delen i utbildningen. Här avser man att knyta kliniska praktikplatser till utbildningarna. Detta vill vi ifrågasätta.

Den praxis som behöver integreras i en psykoterapeututbildning är *psykoterapeutisk praxis*. Den studerande som ofta redan har en gedigen yrkeserfarenhet i sitt grundyrke behöver i detta skede fördjupa sina psykoterapeutiska kunskaper. De behöver möjlighet att göra ett antal psykoterapibedömningar för att lära sig att skilja ut vad som lämpar sig för psykoterapi och de behöver kunna utföra ett antal handledda psykoterapier av olika längd och intensitet. Detta förutsätter *inte* att den studerande finns på en praktikplats, de utbildningsfall som behövs kan förmedlas på annat sätt.

Om man ändå väljer en sådan modell så krävs en praktikplats med ett utvecklat och integrerat psykoterapeutisk arbets sätt. I dagens psykiatri är det inte många psykiatriska mottagningar som kan svara upp mot dessa krav. Risker är att de psykoterapeutstuderande kommer få ägna stor del av sin praktiktid till att delta i det allmänpsykiatriska arbetet, vilket förutom för ett fåtal, redan är välkända arbetsuppgifter. Eftersom de psykoterapienheter och institutioner som tillkom just för att det skulle finnas arbetsplatser med möjligheter till fördjupning av psykoterapi nu successivt läggs ner kommer det att bli en omöjlig uppgift att ordna fullgoda praktikplatser med en lämplig miljö för inläring av psykoterapi.

HSVs förslag när det gäller praktikplatser riskerar att få till följd en mindre självständig psykoterapeututbildning kontrollerad av och anpassad till psykiatrins intressen. Detta tror vi inte är i de blivande psykoterapeuternas, patienternas eller psykoterapiens intresse.

Slutligen är ett stort antal psykoterapeuter verksamma utanför psykiatrin. Många arbetar som privatpraktiker och många finns inom andra verksamheter såsom exempelvis kyrka, skola och personalhälsövern varför en utbildning som i alltför hög utsträckning är anpassad till den offentliga sjukvården inte svarar emot samhällets behov.

Egen psykoterapi

Arbete med psykodynamisk psykoterapi innebär att man i arbetet gör sig tillgänglig för patientens problematik och lyssnar till den med hjälp av hela sin personlighet. Detta förutsätter en hög grad av självkänedom och innebär stora emotionella påfrestningar, vilket betyder att den som vill arbeta med psykoterapi behöver genomgå en grundlig egen psykoterapi såväl innan som under utbildningens gång. Av detta skäl vill vi understryka att vi inte anser att man kan lätta på kraven på egenterapi.

Sammanfattning

RPC anser således att en psykoterapeututbildning som skall kunna möta samhällets olika behov kräver:

- att man behåller möjligheten för andra professioner än läkare, psykologer, sjuksköterskor och socionomer att utbilda sig till legitimerad psykoterapeut. RPC ser det som viktigt att ha en bred rekryteringsgrund till psykoterapeutyrket.
- att man behåller basutbildningarna istället för att avveckla dem.
- att man tydliggör vad som krävs av sökande i förkunskaper vid antagning till basutbildning för att de sedan ska kunna antas vid påbyggnadsutbildning.

- att man tydliggör vad som krävs av innehållet i en basutbildning för att den ska utgöra tillräckligt god grund för antagning till påbyggnadsutbildning på ett informativt och lättillgängligt sätt för sökande och utbildare.
- att psykoterapeututbildningen framgent får verka självständigt med syfte att utbilda psykoterapeuter som kan verka i alla de olika sektorer av samhället där de behövs
- att man därför avstår från den av HSV skissade modellen med kliniska praktikplatser.

Riksföreningen PsykoterapiCentrum – RPC ser psykoterapi och psykoterapeututbildning som en viktig samhällsfråga och vi bidrar gärna framöver med synpunkter. Vi har gärna en dialog med departementet och bidrar med fackexpertis om så önskas.

Stockholm som ovan

Bengt Sandström

Ordförande i Riksföreningen PsykoterapiCentrum

Leg psykolog, leg psykoterapeut samt lärare och handledare i psykoterapi